בד"א בזמן שמקחו בידו. פירש בקונטרס דרמי עליה למידק לפי שהוא במי שפרע אם יחזור במי שנתן המעות ויחזיר לו דמיו אבל בזמן שאין מקחו בידו אלא שניסס אוחזים בו אינו נאמן דכיון דלא עליה רמיא לא דייק לזכור מי הוא ופריך וניחזי זחי ממאן נקיט אאין מקחו בידו פריך לפירוש הקונטרס דפי' [ו] שלא קבל המעות אלא מאחד מהם והא ולאי מידכר דכיר ממאן קביל זחי ומשני אלא דנקיט זחי מתרוייהו ולא ידיע כו'[א] ולפי זה אמריגן דאפילו אמר שידע לא [ב] להימני משום דלא רמי עליה למידק כך שיטת הקונטרס ומה שפי' דפריך אאין מקחו בידו דקאמר דאינו נאמן ופריך וניחזי זחי ממאן נקט פירוש ולאותו שנתן לו המעות ולאי נתרלה קשה [ג] דמאי יש לנו להאמינו טפי מעד אחד דעלמא דכיון שאין מקחו בידו לא שייך לומר מיגו כדי להאמינו לכן פי' ר"ת[ב] בזמן שמקחו בידו ואז הוא נאמן מטעם מיגו דמאי אמר לא מכרתי או חזרתי וקניתיו אבל אין מקחו בידו אינו נאמן ואז לא שייך מיגו ופריך וניחזי זחי ממאן נקט נהי נמי דמקחו בידו אמאי נאמן אם יאמר אמי שלא [ד] קבל המעות לזה נתרליתי דמשמע דנאמן בכל ענין ואמאי נאמן הוה מיגו במקום עדים דאנן סהדי דלאותו שנתן המעות נתרלה ומשני דנקיט זחי כו' ולפי זה גרסי' ולא [ה] ידיע[ג] ולא גר' ולא [ו] ידע דמשמע שאין אנו חוששין [ז] לידיעתו דודאי מיישינן לידיעתו אי הוה ידע ולפי זה ל"ל שלא ידע אאם ידע הוה אמרי' נתרלה לזה אך ברים בצא מציעא (דף ב:) גבי שנים אוחזים בטלית דמוקי לה בגמרא במקח וממכר ופריך מקח וממכר ניחזי זחי ממאן נקט ופירש התם רש"י כפי שיטתו דהכא ועוד פירש התם אע"ג דאמר בפ' בתרא דקידושין דבזמן שאין מקחו בידו אינו נאמן והכא הוי כאין מקחו בידו דתרוייהו אדוקין בטלית ואמאי פריך שיהא המוכר נאמן הא מוקמינן התם בדנקט זחי מתרוייהו והשתא ס"ד דלא נקט זחי אלא מחד אך לפר"ת קשה דאמאי פריך התם וניחזי זחי ממאן נקיט והא לפירושו אע"ג דלא נקיט זחי אלא מחד אין לנו להאמינו כדפרישית אבל ל"ל[ד] התם וניחזי זחי ממאן נקט כלומר היכי קתני במתני' זה ישבע שאין לו בה פחות מחציה כו' נשאל למוכר ממאן קבל המעות וליהוי כעד אחד לפטור את מי שמסייע אפי' משבועת היסת ולחייב את שכנגדו שבועה דאורייתא אבל להוציא ממון מזה ולמסור לזה פשיטא דאינו נאמן רק כדפרישית ומשני דנקיט זחי מתרוייהו וגם לפירוש זה גרסי' לא ידע אך אם הוא ידע פשיטא שאנו חוששין לידיעתו לחייב לזה שבועה דאורייתא כדפירשתי: שועמד העד הוא הקיטוח בצד המשקוף ואינו מחוסר אלא לקנות מיד: **זה כהן וזה לוי.** נשים שילדו בבית אחד אשת כהן ולוי נתין וממזר[ט]: **שלא קרא עליה ערער.** שלא יצא מעורר על הולד לומר זה בנה של אשת ממזר: **היכא דאיכא ליה חזקה דכשרות.** שהיו מוחזקין בו בחזקת כשר: **אבל היכא דליכא ליה חזקה דכשרות.** שלא נודע לברירת מי הוא הכשר ולא יצא אחד מהם ידי ספק: **נאמן בעל המקח.** סיפא דבריתא דלעיל: **זה מכרתי לו'.** אם שנים מעוררין על המקח זה אומר מכרת לי וזה אומר לי מכרת ושלי המקח. לקמן מוקי ליה שנשיסם נתנו לו דמים כל אחד ואחד דמים שלמים אחד מדעתו ואחד בעל כרחו: **בזמן שמקחו בידו.** דרמיא עליה למידק שלא לחזור[ט] לו מזה ולהחזיר לו דמיו ויתן המקח למי שלא נמכר לו דקס ליה במי שפרע[י] הילכך מידק דייק: **אבל בזמן שאין מקחו בידו.** ושניסס אוחזין בו אינו נאמן דכיון דלאו עליה רמיא תו לא דייק לזכור למי הוא: וניחזי

אין בו משום אסופי[ו] משלטי הדמיה אין בו משום אסופי שייך משחא ומלא כוחלא[ז] רמי חומרי תלי פיתקא ותלי קמיעא אין בו משום אסופי תלי בדיקלי אי מטיא ליה חיה יש בו משום אסופי אם לאו אין בו משום אסופי זרדתא סמיכא למתא יש בו משום אסופי ואם לאו אין בו משום אסופי בי כנישתא[ח] סמיכתא למתא ושכיחי ביה רבים אין בו משום אסופי ואם לאו יש בו משום אסופי אמר אמימר האי פירא דסופלי יש בו משום אסופי חריפתא דנהרא אין בו משום אסופי פשרי יש בו משום אסופי צידי רשות הרבים אין בו משום אסופי רשות הרבים יש בו משום אסופי אמר רבא ובשני רעבון אין בו משום אסופי הא דרבא אהייא אילימא ארשות הרבים איידי דשני רעבון קטלא ליה ואלא אצידי רשות הרבים מאי איריא שני רעבון אפילו בלא שני רעבון אלא כי אתמר דרבא אהא דאמר רב יהודה אמר רבי אבא אמר רבי יהודה בר זבדי אמר רב [א]כל[ל] זמן שבשוק אביו ואמו נאמנים עליו נאסף מן השוק אין נאמנים עליו מאי טעמא אמר רבא הואיל ויצא עליו שם אסופי ואמר רבא [ב]ובשני רעבון אע"פ שנאסף מן השוק אביו ואמו נאמנים עליו אמר רב חסדא [ג]שלשה נאמנים לאלתר אלו הן אסופי חיה ופוטרת חברותיה אסופי הא דאמרן חיה דתניא [ד]חיה נאמנת לומר זה יצא ראשון וזה יצא שני במה דברים אמורים שלא יצתה וחזרה אבל יצתה וחזרה אינה נאמנת רבי אליעזר אומר הוחזקה על עומדה נאמנת ואם לאו אינה נאמנת מאי בינייהו איכא בינייהו דאהדר אפה פוטרת חברותיה מאי היא [ה]דתנן [ו]שלש נשים שהיו ישנות במטה אחת ונמצא דם תחת אחת מהן כולן טמאות בדקה אחת מהן ונמצאת טמאה היא טמאה וכולן טהורות אמר רב חסדא[ז] שבדקה עצמה כשיעור ווסת תנו רבנן [ח]נאמנת חיה לומר זה כהן וזה לוי זה נתין וזה ממזר במה דברים אמורים שלא קרא עליה שם ערער אבל קרא עליה ערער אינה נאמנת ערער דמאי אילימא ערער חד [ט]והאמר רבי יוחנן אין ערער פחות משנים אלא ערער תרי ואיבעית אימא [י]לעולם אימא לך ערער חד וכי אמר רבי יוחנן אין ערער פחות משנים הני מילי היכא דאיתא חזקה דכשרות אבל היכא דליכא חזקה דכשרות חד נמי מהימן [כ]נאמן [ל]בעל מקח לומר לזה מכרתי ולזה [מ]אין מכרתי במה דברים אמורים בזמן שמקחו בידו אבל אין מקחו בידו אינו נאמן וניחזי

מבעלה שמתוך תשמיש תדיר הולד מלובן ומזורז כדאמר במסכת נדה (דף לא.) ג' חדשים אחרונים תשמיש יפה לאשה ויפה לולד שמתוך כך הולד מזורז ומלובן: **הדמיה.** איכריו כמו הדומי ניהדמיה דעירובין (דף נ.) והדמין תתעבדון דדניאל (ב): **מלי רוחלא.** סביבות עיניו ליפותו: **רמי חומרי.** קשרים שעושים לרפואה ותולין לתינוק לאמרינן במסכת שבת (דף סו:) הבנים יולאים בקשרים: **תלי פיתקא.** קמיע של כתב: **תלי קמיע.** של עיקרין: **אין בו משום אסופי.** דהא חסר על חייו וחוכיח תחילתה שאוהבתו ולא השליכתו לגמרי: **תלי בדיקלא אי מטיא ליה חיה רעה.** ויכולה לטורפו משם יש בו משום אסופי. כללו של דבר כל מקום שיש להבין לדלעת מיתה השליכתהו ולא חסר עליו יש בו משום אסופי: **זרדתא דסמיכא למתא.** אי תלי באילן ששמו זרדתא שלרי"ר בלע"ז אי סמיכא למתא אע"ג דלא מטיא ליה חיה יש בו משום אסופי דאמר בערבי פסחים (פסחים דף קיח:) זרדתא דסמיכא למתא לא פחיתא משתין שידי: **כי כנישתא.** בתי כנסיות שלהם חוץ לעיר הוו ואי לא שכיחי בה רבים כגון אוכלים יש לדאוג ממזיקים: **פירא דסופלי.** נמצא בחפירה העשויה להטיל שם גרעיני תמרים למאכל בהמות יש בו משום אסופי דחוץ לעיר עבדי ליה ושכיחי בהו מזיקין: **חריפתא דנהרא.** נתנוהו בעריבה והשליכתהו לאמצעית הנהר מקום שהספינות עוברות תמיד אין בו משום אסופי דלכך טרחה להוליכו עד חריפות הנהר שיעברו ספינות שם וימצאוהו: **פישרא.** מקום שיפוע הנהר ע"י הפשרת שלגים שאין דרך ספינות לעבור שם יש בו משום אסופי: **נאמנין עליו.** לומר בנינו הוא: **בשני רעבון.** שהרבה נשלכין לא רצו חכמים לפוסלם מחמת יציאת קול: **נאמנים נאלתר.** ולא לאחר זמן אבל כל שאר הנאמנין נאמנים נמי לאחר זמן: **ופוטרת חברותיה.** מן הטומאה כדמפרש: **זה יצא ראשון.** וזכור הוא: **אם הוחזקה על עומדה.** כדמפרש דלא אהדרא אפה נאמנת: **ואם לאו.** דאהדרא אפה אינה נאמנת: **שהיו ישינות.** במסכת נדה (דף סא.) מוקי לה במשולבות ודבוקות זו בזו: **כשיעור ווסת.** לאחר מציאה מיד ובמסכת נדה (דף יד:) מפרש שיעור ווסת

אין בו משום אסופי. דאי נאו דכשר הוא לא הוה טרחא ביה למימהל ליה: **משלטי הדמיה.** איכריו מתוקנים ומיושרים: **אין בו משום אסופי.** דאי פסול הוא לא הוה מתקנא ליה הואיל ודעתה להשליכו אלא מחמת רעבון הוא לך. ל"א משלטי הדמיה איכריו גדולים ומלובן ומזורז אין זה מזנה אלא

עין משפט נר מצוה

לא א ב מיי' פט"ו מהל' אישורי ביאה הל' ל טוש"ע אה"ע סי' ד סעי' לב:

לב ג מיי' פ"ב מהל' נחלות הל"ד סמג עשין לו טוש"ע חו"מ סי' רעז סעי' יב:

לג ד מיי' פ"ט מהל' אישורי ביאה הל' לב טוש"ע יו"ד סי' קל סעי' ג [גא]:

לד ה ו מיי' שם פט"ו הל' לב טוש"ע אה"ע סי' ד סעי' לה:

לה ז מיי' פ"כ מהל' מכירה הל"ד סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רכב סעי' ח:

גליון הש"ס

גמ' שלשה נאמנים. עיין מדרש ב"ר ויצא פ' פ"ה:

תוס' ר"י הזקן

חיה. מילדת, נאמנת לומר זה בן פלוני וזה בן פלוני. ערערו. על הולד לומר זה בן ממזר. **דלית ליה חזקה דכשרות.** שלא נודע לבריות מי הוא הכשר והם עדיין בקביעותם שלא יצאו מהבית דנימא דמרובא פריש. לזה מכרתי. אם שנים מערערים על המקח, המוכר נאמן כשנים לומר לזה מכרתי. אינו נאמן. אפילו כעד אחד. פירש"ש **ב)** שמקחו ביד המוכר מידק דייק המוכר למי מכר כדי שלא יתן מה שמכר לראובן לשמעון, אבל אין מקחו בידו אלא שניהם אדוקים בו אינו נאמן, דכיון דחו לא רמיא עליה לא דייק לזכור מי הוא הלוקח. משמע מלשונו אפילו כעד אחד אינו נאמן, ואע"ג דמסהיד בברי דאנן סהדי דלא מצי למזכר ליה.

מסורת הש"ס

א) [ע' בערוך ערך הדס], **ב)** [תלי תומכת עיוך ערך תמרתא דקטפתא], **ג)** [ר"מיכתא למתא" ליתא בכת"י, וכ"כ מרש"י ומהרא"ש סימן ו'], **ד)** [בכת"י: אסופי כל זמן שהוא בשוק. וכ"ה בר"ף ולא"ש], **ה)** נדה ס:, **ו)** [בכת"י נוסף: והוא]. וכ"ה בנדה, ושם הוא מימרא דרב יהודה אמר רב], **ז)** [בכת"י: עליו, וכן בהמשך. וכ"ה בר"ף ולא"ש, ועי' מאירי], **ח)** גיטין ט. **ט)** תוספתא דב"מ פ"א ה"ו, **י)** [ל"ל לא מכמתי ר"ל בר"ף ולא"ש], **כ)** [בכת"י שבר"ף נוסף: ונתעבדו הוולדות זה מזה], **ל)** [ל"ו ליתא בכת"י שבר"ף. ובר"ן: בן], **מ)** [ב"מ מד ע"ב], **נ)** [יש להוסיף דקס"ד. (רש"ש)], **ס)** [בדפוס כתוב: לתימהא], **ע)** [ל"ל דאמלא. (רש"ש)], **פ)** [אל"ל נתן], **צ)** נ"ל ידע, **ק)** נ"ל ידיע, **ר)** נ"ל לידיעתנו, [הגהה זו אינה ע"פ מהרש"א כשנים שלפניה, ול"נ.], **ש)** [אל"ל דכשהמקח],

לעזי רש"י

שלרי"ר [שורבי"ר].
חוזרר (איל).

מוסף רש"י

אבל אין מקחו בידו אינו נאמן. שלא נתן לב לדבר כל כך לחיות זכור מאחר שנשיסם חזרו אחריו בפיסוק דמיה (ב"מ ב:).

מוסף תוספות

א. כלומר ואינו ידוע לנו בעדים מהי שקל מדעתיה ומהי בעל כרחיה ולא גרסינן ולא ידע. הגב"ש. ב. בגלא"ש בב"מ פ"א אות ד' ותוס' עוך גורסים הר"ח. ג. עי' מהרש"א שנקט שהגרסא הנכונה כב"א "ולא ידע" וכן הגיהכה בגלא"ש בב"מ שם ובתוס' עוך, אולם הב"ח והגר"א והפלפולא חריפתא מגיהים את הגלא"ש שצ"ל "ולא ידוע". ד. תוס' עוך מביא את זה בשם ר"ת.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

וניחזי זוזי ממאן נקט. קא ס"ד אלא קיבל מעות אלא מאחד מהסם הא ולאי מדכיר דכיר זוזי דמאן קבילי: **ונא ידיע.** אין ידוע לנו: **בזמן שבעלי דינין עומדין לפניו.** רמיא עליה למדכר שעדיין לא יצאו מפיו. משגמרו את דינם ואומר אים פלוני זכאי אים פלוני [ב] חייב שאין בעלי דינין עומדין לפניו תו לא רמיא עליה למידכר: **וניחזי זכותא מאן נקט.** ביד איזהו מהם פסק דין של זכות: **וניהדר ונידייניגהו.** למה לי כולי האי למימר אינו נאמן מה לנו ולאמונתו נהדר הוא עצמו או אחר וידונו לפי טענותם: **בשודא דדייני.** בדין שאינו תלוי בטעם אלא הכל [ג] בפיו של דיין כי הניא דכתובות (דף פה:) דאמר נכסי לטוביה ואמו אני שני טוביה שניהם קרובים שניהם שכנים ואמרינן שודא דדייני למי שיתנדב לב הדיין לומר נראה לי שזה היה רגיל אצלו יותר ולזה נתן וכיון שפסק כן אם בא לחזור אינו חוזר ולפיכך אין רוצין לחזור מדין שמא יטנו לבו ללד השני: **כל שבעה.** שעדיין אין אביו מכיר בו אלא יצא מתחת ידי אמו ליכנס לברית מכאן ואילך מוטל על אביו להכירו דכתיב יכיר: **וחכמים אומרים אינו נאמן.** אבן גרושה וחלוצה הוא דפליגי: **שבודקין את אמו ונאמנת כמאן דרכן גמליאל.** בתמיה למה ליה לרבי למיתניה לפלוגתא בתרי דוכתי [ד] ליתני הא דאבא שאול אומר אתם וכן היה אבא שאול אומר כדבריו: **וכאן הוא.** כלומר מיומא הוא: **חדא להכשיר בה.** [ה] ר"ג אלא אתמיה אלא לעצמה אלא נתחללה מן התרומה אבל לא להכשיר אותו עובר שאם בא היא לא תיבעל לכהן. אבא שאול מכשיר אף בנבחה דהא מתניתין אף בולד קאי שהוא שתוקי: **הניחא למאן דאמר לו.** בפ"ק דכתובות (דף יג:): **דאי מהסם ה"א הני מילי היכא דרוב כשרים אצלה.** כגון פנויה ורוב העיר משיאין לכהונה אבל היכא דרוב פסולין אצלה כגון אלמנה וגרושה והיא אומרת מן האירוס הוא או פנויה ואין רוב העיר משיאין לכהונה: **מתני' כל האסורין נא נקבל מוסרין נא זה בזה.** כגון ממזרי בשתוקי ועע"ג שזה ודאי וזה ספק ואיכא למימר שמא כשר הוא אפ"ה שרי כדילפינן לעיל (דף עג.) בקבל ודאי לא יבא אבל בקבל ספק יבא ובגמרא פריך הא תנא ליה רישא: **ורבי יהודה אוסר.** בגמרא מפרש לה: **ודאן בודאן מותר.** כגון ממזרים בנתיניס: **ודאן בספיקן.** כגון ממזרי ונתיני בשתוקי ואסופי: **ספיקן בודאן.** שתוקי ואסופי בממזרי ונתיני: **ספיקן בספיקן.** שתוקי בשתוקי אסופי באסופי אסופי בשתוקי: **אסור.** שמא זה כשר וזה פסול: **ווסי.** בגמ' [ו] מפרש מאי ספיקייהו. וכותים אותם שהושיב סנחריב בערי שומרון דכתיב (מלכים ב יז) ויבא מלך אשור [ז] (מנשים מספרוייס) ומכותה וגו' ועל שם שהביאם מכותה נקראו כותים ונתגיירו מאימת האריות דכתיב (שם) וישלח [ח] (בם את) האריות וגו' וכולה עניינה במלכים: **גמ' וכי תימא ר' יהודה אוסר אגר בממזרת.** דשמעינן ליה דאמר הכי לעיל (דף עב:) רבי יהודה אומר גר לא ישא ממזרת ובמידי אחריתא לא שמעינן דפליג לענין יוחסין: **מידי גר בממזרת קאני.** לעיל דאתי רבי יהודה לאפלוגי עליה: **כל האסורין נא נקבל.** וגר לאו מן האסורין הוא: הכי

שודא דדייני. פי' בקונטרס בדין שאין תלוי בטעם אלא הכל לפי דאות עיני הדיינין כי הניא דכתובות (דף פה:) דההוא דאמר נכסי לטוביה ואמו תרי טוביה שניהם קרובים שניהם שכנים ואמר שודא דדייני פירוש למי שמתנדב לב הדיין לומר שזה היה אוהבו יותר מזה לזה נתן וקשה לר"ת דאי בסברא תליא מילתא כדפי' בקונטרס אמאי לא אמרינן דהדר וידייניה דמסתמא לא יהפוך סברתו לאשונה[א] ועוד פ"ק דגיטין (דף יד:) אמרינן הילך מנה לפלוני כו' תני חדא הלך ומצאו שמת יחזרו ליורשי המשלח ותניא אידך ליורשי מי שנתלוו לו ומסיק כאן אמרו שודא עדיף והתם אי אפשר לפרש פי' הקונטרס[ב] לכך פר"ת שודא דדייני דכל מה שילה הדיין לעשות יעשה דהפקר ב"ד הפקר ושודא לשון השלכה כמו [ט] רמה ביס דמתרגמינן שדי בימא (שמות טו) ומאיה לפר"ת מהניא דפ' מי שהיה נשוי (כתובות דף לד:) גבי שני שטרות שהיו ביום אחד אתו תרוייהו קמיה דרב ששת ואגבי רב ששת לחד מנייהו הדר אתו לקמיה דרב נחמן ואגבייה לאידך אתא קמיה דרב ששת אמר ליה מ"ט עבד מר הכי אמר ליה משום דקדיש פי' שאחד מן השטרות נכתב בנקר והאחד בערב ואמר ליה אטו בירושלים יתבינן לכתבי שעי ואמר ליה ואת מאי דעבד אמר ליה שודא דדייני אמר ליה אנא נמי שודא דדייני אמר ליה אנא דיינא ומר לאו דיינא והשתא לפר"ת ניחא הא דקאמר אנא דיינא ומר לאו דיינא דלריך דיין קבוע לומר דהפקר ב"ד הפקר ורב נחמן היה דיין קבוע אבל לפי' הקונטרס דפי' דבסברא תליא מילתא מה לנו דיין קבוע פשיטא דסברת רב נחמן לא הוה עדיפא מסברת רב ששת:

כשם שאדם נאמן לומר זה בני בכור כך נאמן לומר זה בני בן גרושה וחלוצה. וא"ת מנ"ל לר' יהודה הא דנאמן לומר זה בני בן גרושה וחלוצה בשלמא זה בני בכור דין הוא שיהא נאמן עליו משום דהוי טוב לולד שע"י כן יטול פי שנים אבל לפוסלו אמאי נאמן וי"ל דהא דנאמן לומר זה בני בכור מיירי בתיקוק בין הבניס[ג] דאומר על קטן שבבניו שזה בכור ואפ"ה נאמן ואע"ג שע"י שהוא מעיד על זה שהוא בכור מחזיק את הגדולים לממזרים ורביגו אליהו מפרש דהיינו טעמא דנאמן משום דכתיב כי את הבכור בן השנואה יכיר ואמרינן לעיל (דף סח.) שנואה בגישואיה כלומר שהיא בגלוי וקאי יכיר אתרוייהו יכיר שהוא בכור ויכיר שהוא בן גרושה וחלוצה דשנואה בגישואיה וכן מצאתי [ד] בירושלמי[ד] [והא דקאמר כשם כו' משום דפשיטה דקרא משמע דקאי טפי אהכרת בכור. ת"ש]

אי מהתם ה"א ה"מ היכא דרוב כשרים אצלה. כגון פנויה ורוב העיר משיאין לכהונה וא"ת אמאי לא פריך למאן דאמר (כתובות דף יג:) דמאן דמכשיר מכשיר אפי' ברוב פסולין אצלה מאי אתא אבא שאול לאשמועינן הוא דיכן אבא שאול גבי מאי מילתא דרבן גמליאל דכתובות (שם.) כדפריך בסמוך למ"ד לדברי המכשיר בה מכשיר בנבחה וי"ל [ה] דמתני' דהתם לא אשמעינן רבן גמליאל מידי אפי' ברוב פסולין כי אם מגבייתא דמייתי התם זו עדות שהאשה כשירה לה כו' ולכך איצטריך לאשמועינן הכא מילתא דאבא שאול אצלה לדברי המכשיר בה מכשיר בנבחה דהתם מדקתני רלוה מדברת והיתה מעוברת[ה] חד להכשיר בה וחד להכשיר בנבחה כדאיתא התם: הכי

[א] וניחזי זוזי ממאן נקט לא צריכא דנקט מתרוייהו ואמר חד מדעתאי וחד בעל כורחי ולא ידיע הי מדעתו והי לא מדעתו [ב] נאמן דיין לומר לזה זכיתי ולזה חייבתי במה דברים אמורים שבעלי דינים עומדים לפניו אבל אין בעלי דינים עומדים לפניו אינו נאמן וניחזי זכותא מאן נקיט לא צריכא דקריע זכותייהו וניהדר ונידייניגהו [ג] בשודא דדייני אמר רב נחמן [ד] שלשה נאמנין על הבכור אלו הן חיה אביו ואמו חיה לאלתר אמו כל שבעה אביו לעולם [ה] כדתניא [ו] יכיר יכירנו לאחרים מכאן א"ר יהודה נאמן אדם לומר זה בני בכור [ז] וכשם שנאמן לומר זה בני בכור כך נאמן לומר זה בן גרושה וזה בן חלוצה וחכמים אומרים אינו נאמן: אבא שאול היה קורא לשתוקי בדוקי: מאי בדוקי אילימא [ח] שבודקין את אמו ואומרת לכשר נבעלתי נאמנת כמאן כרבן גמליאל תנינא חדא זימנא [ט] דתנן היתה מעוברת ואמרו לה מה טיבו של עובר זה אמרה להם מאיש פלוני וכהן הוא רבן גמליאל ור' אליעזר אומרים נאמנת ורבי יהושע אומר לא מפיה אנו חיין ואמר רב יהודה [י] אמר שמואל [יא] הלכה כרבן גמליאל [יב] חדא להכשיר בה וחדא להכשיר בבתה הניחא למאן דאמר [יג] לדברי המכשיר בה פוסל בבתה אלא למ"ד לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה אבא שאול מאי אתא לאשמועינן דאבא שאול עדיפא מדרבן גמליאל דאי מהתם ה"א התם דרוב כשרין אצלה אבל היכא דרוב פסולין אצלה אימא לא צריכא אמר רבא [יד] הלכה כאבא שאול: **מתני'** כל האסורין לבא בקהל מותרים לבא זה בזה רבי יהודה אוסר [טו] רבי [טז] אליעזר אומר [יח] ודאן בודאן מותר ודאן בספיקן וספיקן בודאן וספיקן בספיקן אסור [יט] ואלו הן הספיקות שתוקי אסופי וכותי: **גמ'** מאי כל האסורין לבא בקהל אילימא ממזירי ונתיני שתוקי ואסופי הא תנא ליה רישא [כ] ממזירי ונתיני שתוקי ואסופי מותרים לבא זה בזה ותו ר' יהודה אוסר אהייא אילימא אודאן בספיקן הא מדקתני סיפא ר"א אומר ודאן בודאן מותר ודאן בספיקן וספיקן בספיקן אסור מכלל דר' יהודה לא סבירא ליה וכי תימא ר"י אוסר אגר בממזרת מידי גר בממזרת קתני כל האסורין לבא בקהל קתני אמר רב יהודה הכי

[א] אי מהתם ה"א ה"מ היכא דרוב כשרים אצלה דהתם מדקתני רלוה מדברת והיתה מעוברת [ב] חד להכשיר בה וחד להכשיר בנבחה כדאיתא התם: הכי

[ג] ובאו שני טוביה, שניהם קרובים שניהם שכנים ושניהם חכמים שודא דדייני. ואפשר שהפך לבו לאחד רצה ליתן, וכיון שפסק הדין לאחד אם בא לחזור אינו חוזר, לפיכך אין רוצין לחזור ולדון [שמא יטנו לבו לצד השני]. ע"כ פר"ש. והעיקר ונהדר ו[נ]דיינינהו, ואנו נראה לפי טענותם מי הוא שיזכה ומי הוא שחייב. ומשני שודא דדייני, וכל שכן אם לא נתקרע פסק דין שלו שאינו נאמן אלא שיראו הפסק דין, אבל אם הדבר תלוי באומד דעתו של דיין ונתקרע פסק דינו אם היו עדיין עומדים לפניו נאמן, שהרי עדיין בידו לפסוק הדין למי שירצה שעדיין הוא דיין על זה הואיל והם לפניו. אבל הלכו להם [תו אין עליו] תורת דיין ואינו נאמן, אלא או יחזרו ויקבלוהו עליהם לדון או יעשה דיין אחר. **נאמנת.** והולד ראוי לבא בקהל, אבל להשיאה לכהן לכתחילה בעינן תרי רובי, שיהיה רוב העיר משיאין נשיהם וכו' ורוב סיעה כשרים, כדאיתא ספ"ק דכתובות [טו, א], מיהו אם נשאת לא תצא. **רוב פסולים.** שרוב העיר פסולים. אי נמי שהיא ארוסה ואמרה לארוס נבעלתי ואם לא ד) בדק את אמו ומתה הולד שתוקי והוי ספק ממזר. **מתני'.** מותרין לבא זה בזה. דקסבר דלא יבא ממזר בקהל ה' בקהל ודאי לא יבא הא בקהל ספק יבא.

[א] ב"מ נ:, ב) תוספתא דב"מ פ"ה ה"ז, ג) כתובות פה: לד. ב"ב לה. סנ: גיטין יד:, ד) לקמן עח: יבמות מז. ב"ב קמ: ספרי פרשת כי תצא, ה) כתובות יב. מז. לקמן עה., ו) [כתובות יב., יד.], ז) [כתובות יב., ח) יבמות לו., ט) [ל"ל אלעזר וכן איתא ביבמות לו. חס מוכרח ממה דאיתא לקמן עה. וכן ר' אלעזר אומר כותי וכו' וע"ש תוס' ד"ה כותי וכו' וכן מוכרח עוד שם עה: והאמר ר' אלעזר אע"פ שנתלקו וכו' והייט ר' אלעזר בן שמוע כמ"ש תוס' להדיא יבמות יד: ד"ה פשיטא], י) [נעיל סקט.], כ) [עי' סנהדרין ו סוע"ב], ל) [ל"ל לפי לבו של דיין. רש"ש], מ) [לקמן עה:], נ) ל"ל מכבל, ס) ל"ל ס' בהם, ע) [יתכן ל"ל יהי ביס. וכבר"ש בכתובות ורשב"ם בב"ב], פ) [דפרקין ה"ז], צ) [בדפו"ר: דממתמיתין. ולא"ל דממתמיתין], ק) [יתכן שם להלים ומבאתן מקמו בידו אינו נאמן כשיש כשיש ופשיטו כע"ל], ר) [ל"ל בדקנו],

תורה אור השלם

1. כִּי אֶת הַבְּכֹר בֶּן הַשְּׂנוּאָה יַכִּיר לָתֵת לוֹ פִּי שְׁנַיִם בְּכֹל אֲשֶׁר יִמָּצֵא לוֹ כִּי הוּא רֵאשִׁית אֹנוֹ לוֹ מִשְׁפַּט הַבְּכֹרָה: דברים כא יז

מוסף רש"י

וניחזי זוזי ממאן נקט. נשאל את המוכר ממי קיבל דמיה (ב"מ ב:). **ולא ידיע הי מדעתו.** דכיון דלא עליה דמיא לאסוריי לא דק כולי האי לחיות מזה משאלנו מלפניו מי מדעתיה והי בעל כרחו, אבל היכא דלא קיבל דמיה אלא מאת מוכר דכיר ליה (שם). **יכיר.** את הבכור בן השנואה יכיר, **יכירנו לאחרים.** שאם אין ב"ד מכירים אותו, נאמן עליו אבל אינו לומר זה בני בכור ליטול פי שנים (יבמות מז.). ר' יהודה קאמר לה, נאמן אדם לומר, ואע"פ שמחזיקין אחר בבכור (רשב"ם ב"ב קכז:). **זה בן גרושה.** וכהן הלל הוא (יבמות מז.). לאחר שגרשתיה המומיה הילדה לי זה, או שנשא אשה גרושה, וקבלו הוא מדמכיר יכיר, מה לי בכור מה לי לדבר אחר (רשב"ם ב"ב שם). **בן חלוצה.** הלל מדרבנן, גזירה חלוצה אטו גרושה, ואע"ג דגפקא לן ביבמות (כד.) מדכתיב ואשה גרושה, הא אמרינן התם דקרא אסמכתא בעלמא (רשב"ם ב"ב שם). **וחכמים אומרים אינו נאמן.** אפקולא קיימי אבל לענין בכור לא פליגי (לקמן עח:). לא בבכור ולא בחלל וכגון שמחזיקין באחר שהוא בכור (רשב"ם ב"ב שם).

המשך בסוף המסכת.

מוסף תוספות

א. כיון שהדבר תלוי בטעם ובסברא אין חילוק בין דין זה לשאר דינין התלויין בטעם ובסברא לאיזה ענין יש יסוד בתי"פ. ב. דקאמר מה שירצה שליח יעשה יקרי ליה שודא. תוס' גיטין יד: ד"ה וכאן אמרו. ג. ולשון תוס' בב"ב דף קכז: כיון שנאמן בכל ענין האמינו הכתוב ואפ' על אחד מבניו הקטנים. ד. דאמר את הבכור יכיר בן השנואה יכיר. תוס' רמינו פרק. ה. דאפילו לזעירי לשון המשנה דקתני מה טיבו של עובר זה משמע דאתי להכשיר בבתה. תוס' כתובות יג: ד"ה מכשיר ועי' מהרש"ל.

גליון הש"ס

רש"י ד"ה שבודקין וכו' **ליתני הא דאבא שאול.** ע' מוקין דף פב ע"ב תד"ה מגיעה:

הגהות הב"ח

(**א**) רש"י ד"ה מדא וכו' דר"ג **לא** אמינה:

תוס' ר"י הזקן

ונחזי זוזי. קס"ד שלא קבל מעות אלא מאחד, הילכך ודאי זכור הוא ממי קבל המעות, הילכך נשאל ממי קבל דמים דודאי זכור הוא על זה ויהא נאמן לומר לזה מכרתי. ולא ידיע. כתב ר"ש ברוש מציעא (ב, ב) ולא ידענן גרסינן, ולא ידע לא גרסינן, אע"פ שהוא אומר לזה מכרתי וקבלתי המעות מדעתי אינו נאמן דאנן סהדי שאינו זכור כל כך משהלכו מלפניו. ופירש הכי לא צריכא, לעולם אם לא קבל מעות אלא מהאחד אע"פ שאין המקח בידו נאמן כשנים, והא דאמרינן שאין נאמן אפילו כאחד כשאין המקח יוצא מתחת ידו, מיירי שלקח מעות משניהם ואומר לזה מכרתי וקבלתי המעות ברצוני הוא דאינו נאמן אפילו כאחד, דאנן סהדי דלא דכיר ממי לקח ברצונו, ואף לנו אין ידוע הילכך הו"ל דין שנים אחזיק בטלית. וזה תימה גדול כשהמקח יצא מידו ולא קבל מעות אלא מאחד אמאי יהא נאמן כשנים, וכשקבל משנים ומעיד לזה מכרתי אמאי לא יהא נאמן כעד אחד. ועיקר הפירוש שמקחו בידו נאמן כשנים שהרי בידו ליתנו למי שירצה, והוי אידך מוציא מחבירו ועליו הראיה, הילכך נאמן כשנים אם לא יביא האחד עדים. ק) אינו נאמן כשנים, אפילו כעד אחד. ומותיב ונחזי זוזי, כלומר יעיד ממי לקח המעות ויהא עדותו עדות כעד אחד דודאי זכור הוא ממי לקח המעות. לא צריכא, כלומר אע"פ שאין המקח בידו נאמן כעד אחד, והכא מיירי שאינו זכור אף ממי שלקח המעות, דמיירי שלקח משניהם, ולא ידע גרסינן, כלומר הוא אינו זכור ואינו נאמן דקאמר מטעם שאין שם עדות כלל הילכך הו"ל דין שנים אוחזין בטלית. נאמן דיין. ומסתברא דביחיד שקבלוהו עליהם לדון להם זה הדין מיירי. **כשבעלי דינים עומדים לפניו.** עדיין הוא דיין ונאמן. **זכותא.** ביד איזה מהן הוא פסק דין של זכות. דקריע. שנתקרע. **שודא דדייני.** כגון ההיא דכתובות [פה, ב] דאמר נכסי לטוביה

לו א ב טוס"ע מו"מ סי' כג: הלי"ד סמג עשין ל טוס"ע מו"מ סי' ד"ע מהל' נחלות לח ד מיי' דעו"ע מהל' איסורי ביאה הלכה טו סמג לאוין ריכ:

לט ה מיי' שם הלי"ז וסמג שם טוס"ע אה"ע סי' ד סעי' כו:

מ ו ז ח מיי' שם הלי"ח ופי"ח הלי"ד סמג שם טוס"ע אה"ע סי' ו סעי' ח:

מא ט מיי' שם פט"ו הל' כא סמג לאוין קח טוס"ע אה"ע סי' ד סעי' כד:

מב י מיי' שם הל' כג טור ש"ע שם סעי' כו וסעי' לא [וסעי' לו]:

הכי קאמר כל האסורים לבא בקהל כהונה ומאי נינהו גיורת **פחותה כו'.** וא"ת אמאי לא פריך הא תנא ליה ריש"ג דגר מותר בממזרת כדפריך לעיל וי"ל דלאו עיקר קושיא היא דפריך הא תנא ליה ריש"ג אלא עיקריה אתידך קושיא סמיך ר' יהודה אוסר אהייא: **והרי גר דמותר בכהנת ומותר בממזרת.** וא"ת מאי פריך והרי הטעם שהוא מותר לפי שלא החזיקו כשרות להיות לפסולים ולא משום הכשר גר הוא דלעולם אמרינן דהכן אסור בגיורת ומותר אסור ר"ל כל שמותר לבא בקהל מטעם יחוס אסור ליקח ממזרת וגרשה לפרש[א] הכי גר שנשא בת ישראל שהבת מותרת לכהן ומותרת בממזר כר"ל בן יעקב וכה"ג פריך בסמוך:

דת"ק סבר ממזר מאחותו הוי ממזר. ואם תאמר היכי משמע פלוגתייהו ממתני' ופירש הקונטרס דה"ק כל הנולדים מאיסור עריות ממזרים הם ומותרים לבא זה בזה בני חייבי כריתות בבני חייבי מיתות[ב] עכ"ל ולא נהירא דדוחק הוא[ג] לכך פר"י דה"ק [ג] כל האסורין לבא בקהל [ד] שאפילו קידושין אין תופסין בהם[ד] כגון חייבי כריתות מותרין לבא זה בזה כלומר כל שבא מאיסור תפיסת הקידושין דהיינו בני חייבי כריתות וחייבי מיתות דאין קידושין תופסין בהם כולן מותרין לבא זה בזה דקסבר יש ממזר מכל דבר דלא תפסי קידושין: **מאי קא משמע לן תנינא כו' ר' יהושע אומר כל שחייבין עליו מיתת בית דין.** ופירשו כמו תנינא הדא זימנא דלעיל[ה] דאבא שאול דהוה ליה למיתניא התם גבי מילתא דר' יהושע וכן היה ר' יהודה אומר כדבריו וא"ת אמאי איצטריך למיפרך תנינא ליפרך דר' יהודה אדר' יהודה דהכא קאמר ר' יהודה דאין ממזר אלא חייבי מיתות (דף מט.) קאמר לא יבא ממזר משמע שממזר הוה אפי' מחייבי לאוין דהא ר' יהודה נמי דריש סמוכים במשנה תורה[ו] וי"ל דר' יהודה סבר התם דאשת אב דכתיב בין לא יקח ובין לא יגלה הוי מיותר דהשתא אנוסת אביו לא יקח כדכתיב לא יגלה כנף אביו אשתו מיבעיא ומ"כ למידרשיה ולומר דלא יבא ממזר דוקא מאשת אביו ולימא הכי מלא יקח עד לא יגלה דהיינו אשת אביו הוי ממזר טפי לא הוי ממזר[ד]:

ושניהם

הכי קאמר כל האסורים לבא בקהל כהונה [א]מאי נינהו גיורת פחותה מבת שלש שנים ויום אחד ודלא [ב]כר' שמעון בן יוחי מותרין לבוא זה בזה ונוקמה בבת שלש שנים ויום אחד ואפי' לר' שמעון בן יוחי א"כ [ג]מצידה תברה אלא טעמא דבת שלש שנים ויום אחד הא פחותה מבת שלש שנים ויום אחד דמותרת לבא בקהל כהונה אסורה לבוא זה בזה הרי פחותה מבת שלש שנים ויום אחד לר"ש בן יוחי דמותרת לבא בקהל כהונה ומותרות לבא זה בזה וכללא הוא דכל האסורים לבא בקהל כהונה מותרין לבא זה בזה והרי אלמנה וגרושה וחללה וזונה דאסורים לבא בקהל כהונה ואסורים לבא זה בזה ותו הא מותר אסור והרי גר [ג]שמותר בכהנת[ד] ומותר בממזרת אלא אמר רב נתן בר הושעיא ה"ק כל שכהן אסור לישא את בתו ומאי ניהו גר שנשא גיורת [ה]וכר' אליעזר בן יעקב מותרין לבא זה בזה וכללא הוא דכל שכהן אסור לישא את בתו מותרים לבא זה בזה הרי חלל שנשא בת ישראל דכהן אסור לישא בתו ואסורין נמי לבא זה בזה לא קשיא [ו]כר' דוסתאי בן יהודה והרי חלל שנשא חללה וכהן אסור לישא בתו ואסור נמי לבא זה בזה ותו הא מותר אסור והרי גר שנשא בת ישראל [ז]וכהן מותר לישא בתו ומותרין לבא זה בזה אלא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה הכא ממזר מאחותו וממזר מאשת איש איכא ביניייהו ת"ק סבר [ח]אפי' ממזר מאחותו נמי הוי ממזר ור' יהודה סבר מאשת איש הוי ממזר מאחותו לא הוי ממזר מאי קמ"ל [ט]תנינא איזהו ממזר כל שהוא [1]בלא יבא דברי ר' עקיבא שמעון התימני אומר כל שחייבין עליו כרת בידי שמים [2]והלכה כדבריו ר' יהושע אומר כל שחייבין עליו מיתת ב"ד אלא אמר רבא גר עמוני ומואבי איכא ביניייהו והכי קאמר כל האסורים לבא בקהל ומאי ניהו גר עמוני ומואבי מותרין לבא זה בזה אי הכי [י]מאי ר' יהודה אוסר ה"ק אע"פ שרבי יהודה אוסר גר בממזרת[כ] הני מילי גר דראוי לבא בקהל אבל גר עמוני ומואבי דאין ראויין לבא בקהל לא תנו רבנן [כ]בן תשע שנים ויום אחד גר עמוני ומואבי מצרי ואדומי כותי ונתין חלל וממזר שבאו על הכהנת ועל הלויה ועל בת ישראל [פסלוה] [מ]ר' יוסי אומר כל שזרעו פסול פוסל וכל שאין זרעו פסול אינו פוסל רבן שמעון בן גמליאל אומר כל

הכי קאמר. כלומר לעולם ר' יהודה אגר בממזרת קאי דשמע ליה לת"ק דאיירי בה והאי בקהל [ט] דקאמרת קהל כהונה הוא דכהן אסור בגיורת ואפי' פחותה מבת ג' שנים דלאו בת ביאה היא ואין שם משום משא זנות דכתיב (יחזקאל מד) כי אם בתולות מזרע בית ישראל[ה]: **ודלא כר"ש.** דאמר לקמן בפירקין (דף עח.) גיורת פחותה מבת ג' כשירה לכהונה. וה"ק כל האסורין לבא בקהל כהונה ומאי ניהו דמרבי האי כללא יתר על הראשונים שאסורין בקהל ישראל גיורת שפחותה מבת שלש שנים וכ"ש יתירה על בת שלש שנים מותרין הכי אסורין גיורות וממזרים ונתיני ושתוקי לבא זה בזה: **ונוקמה בבת שלש.** ולא בפחות ומימא דפחותה מותרת לכהן ובה לא איירי: **א"כ.** דכר"ש מיתוקמא דפחותה מותרת לכהונה והוא לא התיר לבא בממזרת אלא האסורין לבא בכהונה הוי משמע האי דפחותה אית ליה דאסורה לממזר: **מצידה תברה.** תשובתו מוכנת לגילוי: **אסורין לבא זה בזה.** בתמיה היא בממזר וממזר הא והרי גיורת וכו' דכיון דקהל גריס לאו קהל הוא לא שנא פחותה ל"ש יתירה ועל כרחין תנא דידן מדשרי יתירה על בת שלש לממזר ש"מ אית ליה קהל גריס לא איקרי קהל: **וכללא הוא.** בתמיה דכל האסורין לכהן מותרין לממזר: **ותו הא מותר אסור.** מדלא התיר לבא בממזרת[ו] אלא האסורות לכהניס הא המותר בקהל כהונה אסור בממזרת: **והרי גר וכו'.** כיון דאית ליה קהל גריס לא איקרי קהל: **אלא אמר רב נתן.** לא תימא כל האסורין דתקשי לך אלמנה לכ"ג ותיקשי לך גר מדוקיא אלא ה"ק ת"ק כל שבתו אסורה לכהונה ומאי ניהו דמוסיף האי כללא על האסורין לישראל גר שנשא גיורת וכו' אליעזר בן יעקב דאמר במתני' (לקמן דף עז.) גר שנשא גיורת בתו פסולה לכהונה מותרים לבא זה בזה והיינו גר מותר בממזרת וממזר בו דאילו בגר שנשא ישראלית לא מצית לאוקמה דמאן שמעת ליה דאמר כהן אסור לישא בתו ר' יהודה דאמר במתני' (שם) בת גר זכר כבת חלל זכר ומדסיפא ר' יהודה דקתני ר' יהודה אוסר ריש"א לאו ר' יהודה לחכי מוקמי לה כר"א בן יעקב ושמעיה ר' יהודה לת"ק דאית ליה קהל גריס לא איקרי קהל ופליג עליה: **כר' דוסתאי כר' יהודה.** ס"ל לתנא דידן דאמר (שם) בנות ישראל מקוה טהרה לחללים: **ותו הא המותר.** ליש"א כהן בתו אסור לבא באסורין: **והרי גר שנשא בת ישראל כו'.** ומותר לבא בממזרים דהא אמר קהל גריס לאו קהל הוא: **ממזר מאחותו.** כריתות: **ממזר מאשת**

איש. מיתות[ו]: **אילא ביניייהו.** [ז] לאו בגר איפליגו אלא דקסבר[ח] יש ממזר מחייבי כריתות וה"ק כל הנולדים מאיסורי עריות ממזרים הם ומותרים לבא זה בזה [ט] הני חייבי כריתות בבני חייבי מיתות כגון ג"א דכולן ממזרים הם ור' יהודה אוסר [י] לבא חייבי כריתות בבני חייבי מיתות דקסבר אין ממזר אלא מחייבי מיתות וטעמא מפורש ביבמות (דף מט.): **תנינא.** פלוגתא אחריתי במתני' בתנאי אחריני ולמה ליה לרבי למיתני לתרתי בני ניתני התם לגבי ר' יהושע וכן היה ר' יהודה אומר כדבריו: **שהוא בלא יבא.** אע"פ שאינו אלא בלאו הולד ממזר: **כל שחייבין.** על אותה בילה כרת בידי שמים: **כל שחייבין עליו מיתת ב"ד.** אבל חייבי כריתות לא וטעמא דכולהו מפרש ביבמות (שם): **זה בזה.** הם בממזרים וממזרים בהם: **אי הכי אמאי ר' יהודה אוסר.** הני ודאי לא איקרי קהל דהא לא חזו לבא בקהל: **ה"ק.** כלומר וכולה חד תנא הוא: **בן ט' שנים ויום אחד.** שהוא גר עמוני וכו' דבכי האי זימנא חזי לבילה: **פסלוה.** לכהנת מן התרומה ומן הכהונה ולויה וישראלית מלינשא עוד לכהן: **כל שזרעו פסול.** מן הכהונה פוסל את אשתו מן הכהונה ולקמן מפרש מאי ביניייהו: כל

עין משפט נר מצוה

מג א מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הל"ג סמג לאוין קכא טוש"ע אה"ע סי' ו סעי' ח:

מד ב מיי' שם פט"ו הל"ח סמג לאוין קח טוש"ע אה"ע סי' ד סעי' יג:

מה ג מיי' שם פי"ח הל"ג סמג לאוין קכא טוש"ע שם סי' ו סעי' ח וע"ש בנ"י:

מוסף רש"י

איזהו ממזר כל שהוא בלא יבא. כל קורבה שהיא בלאו ואפילו אין בה כרת, כגון אנוסת אביו וכו' יהודה היא בלאו דלא יגלה כנף אביו, וממעת קורבה לאביו, וכגון נשא אלמנתו דהוי בלא יבא יבנה והוי לאו דקורבה בלא כרת (יבמות מט.). **כל שחייבין עליו כרת.** אבל נשא אלמנתו לא הוי ממזר (שם). **בן תשע שנים ויום אחד.** שהוא גר עמוני ומואבי כו'. לאסורין לבא בקהל, מצרי ואדומי. עד דור שלישי דעשה, כותי ונתין. בלא תתחתן בם, דקסבר כותים גירי אריות הן, חלל. פסול להכהנה, **פסלוה.** אם בת כהן מן התרומה ולויה וישראלית ליגשא לכהנה עולמית (יבמות טח.).

תוס' ר"י הזקן

גמ'. ומאי ניהו. דלא איירי בהו ברישא דמתני'. זה בזה. לישא ממזרת או שתוקית. אי הכי [וכו'] דהני (וכו') ודאי לא אקרי קהל. בן ט' שנים ויום אחד. כלומר בן ט' שלמים ביאתו ביאה, וכן בת ג' ויום אחד פי' בת ג' דניהוו שלמים [ד]לקח* קצת משנה אחרת. פסלוה. לכהנת מן הכהונה ומן התרומה, ולויה וישראלית מלינשא לכהן. כל שזרעו פסול. שמקצת זרעו פסול אע"פ שקצתו כשר, כגון גר עמוני ומואבי שזכריו פסולים ונקבותיו כשרות. פוסל. אשה בביאתו ובהא פליג עליה רשב"ג. וכל שאין זרעו פסול. כלל. כגון מצרי שני שזרעו הוא דור שלישי הוא אינו פוסל אשה בביאתו ובהא פליג ר' יוסי את"ק.

*אולי צ"ל: שיכנס קצת בשנה אחרת

מסורת הש"ס

א) [יבמות ס:, לקמן עח.], ב) [בערוך ערך לד ה גרים כשם רבינו מנחם ל"כ מלמדה תבהה ע"ש], ג) [בדפו"ר: דמותר בכהונה. ועי' תוס"כ], ד) [לעיל עב ע"ב], ה) [יבמות מז. לקמן עז.], ו) [לעיל סד. סז. לקמן עז.], ז) [בכת"י: דכהן], ח) [מיהת אפי' ליתא בכת"י ובדפו"ר ונוסף ע"פ הרש"ל. אמנם גם בתוס' ועי"ר ליתא], ט) יבמות מט. ספרי פ' תצא, י) [בכת"י: אמאי. וכ"ה בדש"ל], כ) [לעיל עב.], ל) יבמות סח. [תוספתא דנדה רפ"ו], מ) יבמות סט., נ) [צ"ל דקאמר. רש"ל], ס) [עי' לקמן עח סוע"ב], ע) [בס"ד: בממזר], פ) [בדפו"ר ודפו"י: נלאו], צ) [בכת"י כתוב: אלא ת"ק סבר יש], ק) [צ"ל בני. [רש"ש] וכ"ה בתוס' בשמו], ר) [צ"ל אוסר לבני חייבי (רש"ש)], ש) [צ"ל כל האסורין לבא בקהל שאין קידושין תופסין בהן כגון אפי' חייבי כריתות כו'. רש"ל], ת) [בדפו"ר: אפילו שאין קידושין תופסין וכו'. ולפנינו כרש"ל], א) [בעמוד ח], ב) [דבריס כנ.], ג) [יבמות ד ע"ב], ד) [שם מט סוע"ב, ע"ש],

תורה אור השלם

1. לֹא יָבֹא מַמְזֵר בְּקָהָל יְיָ גַּם דּוֹר עֲשִׂירִי לֹא יָבֹא לוֹ בְּקָהָל יְיָ: דברים כג ג

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה ממזר וכו' מיתות ב"ד הס"ד:

מוסף תוספות

א. דסמיך אהא דמצי למיפדר. ת"י במהרש"ל. ועי' תוס' הרא"ש שם לו גירסא אחרת בגמ' ומפרש בפופן אחר. ב. דאין לפרש כל האסורים לבא בקהל אממזרים קאי דר' יהודה נמי הכי אית ליה דכל ממזרים מותרים לבא זה בזה. תוס' הרא"ש. ג. דחייבי לאוין נמי אסורים לבא בקהל. שם. ד. כלומר שאינם נדבקין בכל קהל שיש קהל שאין להם בו תפיסת קדושין. שם.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

כל שאתה נושא בתו. לכהן קאמר ולקמן מפרש: **מלרי שני איכא ביינייהו.** לתנא קמא כל מלרי סתם האסור בקהל קאמר ואפילו שני ומיהו שלישי ולאו מלרי קרי ליה דישראל מעליא הוא: **מהכן גדול באלמנה.** שמצינו שמחללה בביאתו כדילפינן לה לקמן[ב] (דף עז.) מלא יחללו[ג] שני חילולין במשמע מדלא כתיב לא יחל אחד לה ואחד לזרעו ופוסל את[ד] אשה בביאתו: **אף כל כו'.** ומלרי שני ביאתו בעבירה הוי: **גר עמוני ומואבי איכא ביינייהו.** לרבי יוסי פוסל דהא יש מזרעו שהוא פסול שהזכרים אסורים איסור עולם ולרבן שמעון הואיל ובמו כשרה דעמוני ולא עמונית אלמנתו גמי כשרה: **מה כהן גדול באלמנה שזרעו ממנה פסול.** חלל: **אלמנה עיסה.** בכתובות (דף יד.) מפרש אלמנת ספק חלל שהיתה מעורבת בספקות בעלה היה ספק והיא באה מכחו דהויא לה ספק ספיקא: **למעוטי אלמנה עיסה.** דהואיל דאי אתה נושא בתו שמא חלל היה ותנן (לקמן עז.) בת חלל זכר פסולה מן הכהונה לעולם אי אתה נושא אלמנתו: **ספק ספיקא.** (ה) בעלה היה ספק והיא באה מכחו להיפסל: **הלל שונה.** משנה אחת בברייתא עשרה יוחסין כו' וכל האסורין שבהם מותרין לבא זה בזה: **ארוסה שעיברה.** ואין ידוע אם מארוס אם מאיש אחר: **הולד שמוקי.** שמא מארוס וכשר שמא מאחר ופסול: **ורב אמר הולד ממזר.** ולאי דאמרינן מרובא דעלמא הוא והכל פסולין אלא אלמא לרב ספק כולאי משוי ליה כתנא קמא דאמר ספיקן בודאן מותר: **דאי איתמר בהא.** גבי שמוקי דמתניתין הכא מן הפנויה: **בההוא קאמר רב.** הלכה כרבי אליעזר דאסור בממזרת משום דרובא הוי כשרים אלא והא דאסור בבת ישראל משום דשמוקי הוא: **מדין דהוה.** אם היה הארוס כהן: **מי ידעינן אהוה מנו.** דיפוק נכסי משאר יורשי של הארוס ויתיב להאי: **דספים.** נכסי הארוס משמת ואמר אני היה ואשמעינן שמואל דמפקינן להו מיניה: הכי גרסינן **פליג וכן רבי אליעזר אומר כו': עשאוהו כגר לאחר עשרה דורות.** לפי שנתייחסו בישראל ונראין כישראל ואסור בפסולות לקהל שמא יאמרו ישראל נשא פסולה: **הפס.** גבי גר וממזרת: **גר ישן.** והרואה אינו מכירו לפנים (ו) דסבור שהוא ישראל הבא מישראלית: **והממזרת תדשה.** כלומר ילדה ויכרת לממזרת: **אמרי ישראל נסיב ממזרת.** הרואה אומר ישראל נשא ממזרת: **אידי ואידי להדדי הוא.** (ז) ואי גריס ישנים הם המחזיקין את זה בכשרות מחזיקין גם את זו בכשרות: ר'

ושניהם לא למדוה אלא מב"ג באלמנה. ות"ת מאי קאמר ללמדוה מב"ג והא עיקר דרשה נפקא לן בפ' אלמנה לכה"ג (יבמות דף סח.) מכי תהיה לאיש שנבעלה לפסול לה פסלה וי"ל דה"ק דלא תיקשי להו מכה"ג באלמנה דמצינו למילף מיניה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה כדמפרש גמרא בסמוך וכן צריך לומר בריש מסכת נדה (דף ג.) גבי שניהם לא למדוה אלא מסוטה: **וכולן מותרין לבא זה בזה.** ות"ת מאי וכולן ופי' בקונטרס כל האסורין מותרין לבא זה בזה קשה לר"י דמידי כל האסורין קתני ולרבה לר"י לפרש דכל אחד ואחד מותר במינו והיינו דלא כרבי אלעזר דמתניתין דלדידיה ספיקן בספיקן אסור עוד יש לומר ומותרין לבא זה בזה כסדר דמתני' ולרבה דהלכה כרבי אלעזר דהא רב פסיק כוותיה והלכה כרב באיסורי לגבי שמואל[ח] ועוד דרבא נמי סבר דהלכה כרבי אלעזר בפרק החולץ (יבמות דף לז.) גבי ספק בן ט' לראשון ובן ז' לאחרון והלכה כרבא: **כותי לא ישא כותית.** ות"ת היאך מסופק מ"ט והא רבי[ט] אליעזר גופיה קאמר במתניתין (לעיל דף עד.) דספיקן בספיקן אסור וכותי הוא מן הספיקות דתנן במתניתין ולרבה דהר"מ דהכי פירושו שהרי אם שניהם ממזרים היתר גמור הוא ואפילו אם אחד ממזר[י] והאחד אינו ממזר מכל מקום גר הוא ומותר בממזרת[א] ולא דמי לשאר ספיקות דמתניתין דשתוקי ואסופי: ורבי

כל שאתה נושא בתו אתה נושא אלמנתו וכל שאי אתה נושא בתו אי אתה נושא אלמנתו[ב] מאי איכא בין תנא קמא ובין ר' יוסי א"ר יוחנן מצרי שני איכא ביינייהו ושניהם לא למדוה אלא מכהן גדול באלמנה דתנא קמא סבר כי כהן גדול באלמנה מה כהן גדול באלמנה שביאתו בעבירה ופוסל בה אף כל שביאתו בעבירה פוסל ורבי יוסי סבר כי כ"ג באלמנה מה כ"ג באלמנה שזרעו פסול ופוסל אף כל שזרעו פסול פוסל לאפוקי מצרי שני שאין זרעו פסול דאמר קרא [1]בנים אשר יולדו להם דור שלישי יבא להם בקהל ה' רשב"ג אומר כל שאתה נושא בתו אתה נושא אלמנתו וכל שאי אתה נושא את בתו אי אתה נושא אלמנתו מאי איכא בין ר' יוסי לרשב"ג אמר עולא גר עמוני ומואבי איכא ביינייהו ושניהם לא למדוה אלא מכהן גדול באלמנה דר' יוסי סבר כי כ"ג באלמנה מה כהן גדול באלמנה שזרעו פסול ופוסל אף כל שזרעו פסול פוסל ורשב"ג ככהן גדול באלמנה מה כ"ג באלמנה שכל זרעו פסול אף כל שכל זרעו פסול אפילו נקבות לאפוקי גר עמוני ומואבי דנקבות הוו כשרות לבא בקהל [2]דאמר מר עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית אמר רב חסדא הכל מודים באלמנת עיסה שפסולה לכהונה מאן מיקל בהני תנאי רבן שמעון בן גמליאל וקאמר כל שאתה נושא בתו אתה נושא אלמנתו וכל שאי אתה נושא בתו אי אתה נושא אלמנתו למעוטי מאי למעוטי אלמנת עיסה שפסולה לכהונה [3]לאפוקי מדהני תנאי [7]דתנן העיד רבי יהושע ור' יהודה בן בתירא על אלמנת עיסה שכשירה [8]לכהונה מאי טעמא הוי ספק ספיקא וספק ספיקא לקולא: [9]ודאן בודאן מותר: [10]אמר רב יהודה אמר רב הלכה כרבי [11]אליעזר כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי הלל שונה עשרה יוחסים עלו מבבל וכולם מותרים לבא זה בזה ואת אמרת הלכה כרבי [12]אליעזר ורמי דרב אדרב ורמי דשמואל אדשמואל דאיתמר [13]ארוסה שעיברה רב אמר הולד ממזר ושמואל אמר הולד שתוקי רב אמר הולד ממזר ומותר בממזרת ושמואל אמר [2]הולד שתוקי ואסור בממזרת איפוך רב אמר הולד שתוקי ושמואל אמר הולד ממזר תרתי למה לי צריכא דאי איתמר בהא בהא קאמר רב משום דרוב כשרים אצלה אבל התם דרוב פסולים אצלה אימא מודי לשמואל ואי איתמר בהך בהא קאמר רב משום דאיכא למיתלה בארוס אבל בהא אימא מודי לשמואל צריכא ואי בעית אימא לעולם לא תיפוך ומאי ממזר דקאמר רב לאו מותר בממזרת אלא דאסור בבת ישראל ושמואל אמר הולד שתוקי דאסור בבת ישראל אי הכי היינו דרב אלא מאי שתוקי שמשתקין אותו מדין כהונה פשיטא השתא מדין ישראל משתקינן ליה מדין כהונה מיבעי אלא מאי שתוקי שמשתקין אותו מנכסי אביו פשיטא מי ידעינן אבוה מנו לא צריכא דתפס ואי בעית אימא מאי שתוקי בדוקי שבודקים את אמו ואומרת לכשר נבעלתי נאמנת כמאן כר"ג האמר שמואל חדא זימנא [9]דתנן היתה מעוברת ואמרו לה מה טיבו של עובר זה מאיש פלוני וכהן הוא ר"ג ורבי אליעזר אומרים נאמנת רבי יהושע אומר אינה נאמנת ואמר רב יהודה אמר שמואל [2]הלכה כרבן גמליאל צריכא דאי מהתם הוה אמינא התם רוב כשירים אצלה אבל הכא דרוב פסולים אצלה אימא לא צריכא תניא וכן [3]רבי אלעזר [5]אומר כותי לא ישא כותית מאי טעמא אמר רב יוסף עשאוהו כגר לאחר עשרה דורות דתניא גר עד עשרה דורות מותר בממזרת מכאן ואילך אסור בממזרת [7]ויש אומרים [8]עד שישתקע שם עבודת כוכבים ממנו א"ל אביי מי דמי התם גר ישן וממזרת חדשה אמרי בר ישראל הוא דקא נסיב ממזרת הכא אידי ואידי כי הדדי נינהו [9]אלא כי אתא רב דימי אמר רבי אלעזר סבר לה כרבי ישמעאל ורבי

ורבי

ח) יבמות סט., ב) ג"ז שם וש"נ, ג) [בכת"י: ולאפוקין], ד) כתובות יד. עדיות פרק בתרא מ"ג, ה) [בכת"י נוסף בפיסקא: רי' אלעזר אומר], ו) יבמות לז., ז) [ל"ל אלעזר], ח) [ל"ל אלעזר], ט) יבמות סט:, י) כתובות יג. עז. לעיל עד., כ) [בכת"י וכן היה רבי אליעזר אומר. בדפו"ר כלפנינו אלעזר. אמנם הרש"ל מגיה דל"ל אלעזר. ועיין במסה"ש לעיל עד ע"ל במשנה], ל) מוספתא דקידושין פ"ה ה"ב, מ) [בכת"י: כיון שנשתקע שם גיזתו ממנו. ו"ע"ז" ליתא. בדפו"ר שם ע"ז וגיזת. אמנם כתוה"ל מקיים הגרסא דכת"י בדוקא], נ) ["אלא" ט"ס. (מ"ש. אמנם עיין בשני"ל)], ס) [ע' רש"ל וברש"י נדה סט:], ע) [ויקרא כא, טו. ועי' תמורה ה ע"ב], פ) [בדפו"ר: האשה], צ) [בדפו"ר סבור. והרש"ל מגיה וסבור], ק) [בדפו"ר: הוא והיא, גרס ישנים הם המחזיקין את וכו'], ר) [ויקרא כא, יב], ש) [בכורות מט:], ת) [ל"ל אלעזר], א) [בדפו"ר: והאמר], ב) [נדה ט"ס ופל"ל כר"ג (כבהמשך דבריו)], ג) [אף ממזר וכו'],

מוסף רש"י

מצרי שני. פסול וחרבו כשר, לת"ק כיון דהוא פסול פוסלה בביאה, לר' יוסי לא פסיל. מלרי ולאומי שני, ביאתן בעבירה דכתיב (דברים כג) אלישי ולא שני (יבמות סט.). גר עמוני. הוא ובנו ובנו עד סוף העולם פסולין, אבל בתו כשרה, דקיימא לן עמוני ולא עמונית, לר' יוסי דתלי טעמא בכל שזרעו פסול, הואיל ויש זרעו פסול פוסל, ולר' שמעון דתלי טעמא בבתו לא פסיל (שם). אלמנת עיסה. עיסה לשון ספק, אלמנת עיסה שהיא באה מכח ספק חלל שנטמע בה ספק חלל, כגון שזרק בעל אמו הראשון לה גט, ספק קרוב לו ספק קרוב לה ומת ונמצאת זו ספק נדותה ספק אלמנה, ונשאה כהן והוליד ממנה בן, זהו ספק חלל, והעיד ר' יהושע על אלמנתו של זה שהיא כשרה (כתובות יד.). ארוסה שעיברה רב אמר הולד ממזר. ולאי, דנתר רובא דעלמא שדינן ליה ומאיגים אחריגא הוי (יבמות סט:).

מו א מיי' פי"ט מהל' איסורי ביאה הל' כג סמג לאוין קכב טוש"ע אה"ע סי' ג סעי' ה וכטור סי' ז:

מז ב מיי' שם פט"ו הלכה י סמג לאוין קכא טוש"ע אה"ע סי' ד סעיף ט:

ג [מיי' שם הל' יא טוש"ע אה"ע סי' ו סעי' יז]:

מח ד מיי' שם הל"ח טוש"ע אה"ע סי' ד סעי' כב:

תורה אור השלם

1. בָּנִים אֲשֶׁר יִוָּלְדוּ לָהֶם דּוֹר שְׁלִישִׁי יָבֹא לָהֶם בַּקָּהָל יְיָ: דברים כג ט

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה אלמנת וכו' ספק ספיקא. נ"ב עיש בכתובות עוד פי' אחר על ספק ספיקא:

מוסף תוספות

א. דקי"ל כר' יוסי דאמר גר נושא ממזרת. אנ"ל. משום דקים ליה לתלמודא דר' אלעזר שרי גר בממזרת וכ"ש בספק ממזרת. תוס' הרא"ש. ועי' תוס' ר"ל עוד פירוש.

תוס' ר"י הזקן

הכל מודים. הני תנאי דלעיל. אלמנת עיסה. פר"ש מי שהיא אלמנה מאיש שהיה כעיסה ספק מדומעת כך בעלה הוא ספק חלל. והר"ם פירש בקדושה פי"ט מאיסורי ביאה [הכ"ג] שנתערב במשפחה ספק חלל או ספק נתין או ספק ממזר, והמשיל משפחה זו (כמשפחה) [כעיסה] שנתערבה חלקיה כשנילוש הקמח, ופירש ספק ספקא שמא זו אלמנת אותו ספק שמא אינה אלמנתו, ואת"ל שהיא אלמנתו שמא לא היה חלל או ממזר. ופסק דמותרת ג) כרשב"ג כמ"ש פ"ק דכתובות. והכא גרסינן רשב"ג ובעדיות [פ"ח מ"ג] בסיפא דהאי משנה גרסינן ר"ג והלכתא כותיה. ור"ש פירש ספק ספקא [בעלה] היה ספק והיא באה מכחו לפיכך נקרא ספק ספקא. הלל שונה. בברייתא דעשרה יוחסין ותני דכל האסורין לבא בקהל מותרים לבא זה בזה, ג) ממזר ודאי בספק, [כ]דאמרינן ביבמות [פרק החולץ לו, א]. [ארוסה שעיברה. ביבמות] פרק אלמנה [סט, ב]. ושם ביארנוה יפה.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות